ורבותינו נמט כאושא · אים דגרסי אתרוג אחר חגמה בין למעשר בין לשביעיים דסברי לה הסתא כר"ש דלעיל (דף יד:) ולא כריה דבהריא מוכח כפ' טולב הגזול (סוכה דף מ:) דגרסינן אחר לקיטה וג' מחלוקת בדבר: **שתי** בריטת ס"ד · דלא שייך לשון בריכה *כאלו אלא ביוסים כדפי' בקונטרס כדתנן בפרק המוכר את הספינה (ב"מ דף פ·) הלוקח פירות שובך מפריח בריכה דאשגה ואין לפרס הפריח משום דאין אילן עונן שהי פעמים בשנה דהא אשכחן דיופירא בריש עוסין פסין (עירובין דף יח·) ומיהו י"ל משום דקשיא ליה דכיון דלא שכיח אין לנו לחלק מדרבנן: **כגון** הדקלים והזיתים · בתנס נקט זיתים דמוזה בהו ס"ק דחבוזה וזיתים אחר שלש ולא אחר חגמה: **נהגו** הטם בחרובין כרבי נחמיה · אלא דוקא נקט חרובים דהוא הדין דקלים וזיתים וכל אילנות *העשויים בריכה אחת בשנה מדפריח ליה ריש לקיש מכנות שוח וא"ח והא בנות שוח מפרש בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מב:) תאיני חיזרתא ובריש כלל גדול (שבת דף סח· וסט) אמרינן לקיטתו כאחד למעוטי תאנה ואע"פ שיש לחלק בין סחס תאנים לתאיני חזרתא הא בפ"ק דפאה (מ"ה) תניא אילנות שלקיטתן כאחד ולא תניא בנות שוח וסמא תנא ושייר: **בנות** שוח · בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מב:) אמר רבה כר בר חנה תאיני חזרתא ופרי גרוע הוא דדמשמע בריש מסכת דמאי דלא נתחדו עליהם עמי אתרן דתנן הקלין שבדמאי הזיתים הריפין והטורדין ובנות שוח וכן משמע בפ"ק דע"ז (דף יד· וסט) דאתריג גבי שביעית הוסיפו עליהן מוכססין ובנות שוח ואבל מעיקרא לא נהגו בהם שביעית שלא היה חשוב בעיניהם וקשיא דבפ"ק דשבועות (דף יב: וסט) משמע שהוא פרי חשוב גבי מוחרות קין למזבח כבנות ("שבע) לאדם כל שאוכלין אותו בקיטה סטוהה והייט בנות שוח דאמרינן בברחשית רבה גבי עץ שאכל אדם הראשון דקרו ליה בנות שוח לפי שגרמו שומה לאדם ואיכא דקרו ליה בנות שבע לפי שגרמו אכילות ובפרק אלבעה מדרשי (נדרים מז·) גבי עדר מן הכלכלה והיו בהן בנות ("שבע) ואמר אלו הייתי יודע שבנות (ג) ("שבע) בתוכה משמע נמי דפרי טוב הוא ולרבי יוחנן דפסר בירושלמי בריש דמאי לפיכו ודמאי דמחזיתין לאו דוקא לפי שרוב מינן (ג) אינם אלא מן הספקר הוה מליט למימר דפרי הוא הגדל ביערים שהוא מקום הספקר ופשוט מן המעשר אע"פ שהוא טוב כעין אגוזים קטנים שלנו וכגון ערמונים והא דלא נהגו ביה שביעית מעיקרא לאו משום דשוטות גרמו אלא משום דלא שכיח בהו אלא אילנות בהו בתר חגמה *אלא בתר לקיטה כיון דעיקרן אינם נגמרין בשנה שחוגמים בה אבל ברים לקיט דירושלמי דמחייב בדמאי לפי שלא נחשבו משמע משום גרישותא הוא ושיטתיה דהש"ס סוטיה בפ' כ"מ (ברכות מ:) דאתריג דמאי הוא דלא בני עשורי הוא ודאי בני עשורי ועוד קשיא דהתם ובפ"ק דע"ז (דף יד·) אתאי חזרתא קרי ליה ובפ' אלבעה נדרים (דף מז·) אמרי' דאין זה לא אתאים שמרות ולא אתאים לבנות ולריך לומר דשלמא מיני אתאים הן שמרות ולבנות הן סחס אתאים רעות כגון הכך דדמאי ובפ"ק דע"ז וקראוס בנות שוח לפי שאולין הקלקלה במקולקל אבל בנות שבע דשבועות ומדרים הן (ד) חשובות שגרמו שבעת ימי אכילות ומסתמא מן הטובות אבל מנאמר (נרמתית ג) ומתמד הענן דהשכיל ואיתי דגרסי בפ"ק דע"ז מוכססין בנות שוח בגלא וי"ז שהוא פרי אחד שכך שמו כדמוכח בפ"ק דבכורות (דף מ· וסט) דאמרי' האחד והאחי והדוב והגמר והכרלדם דשלמא שנים וכגנדו בחלוגות בנות שוח נתן לשבע שנים ולאותו רשע לא מליט מכר ויש אומרים כגנדו *מוכססין בנות שוח ופי' שם בקונטרס מוכססין של בנות שוח ולא בנות שוח ממש ועוד י"ל דמשמע מעיקרא האילן של בנות שוח אין מוגן פירות עד שבע שנים ואהכי מייתי לה גבי נתן וכי האי גוונא קאמר התם אפילו לשבעים שנה וכגנדו בחלוגן חרוב וחרוב זה משמע מעיקרא עד שבע גמר פירותיו שבעים שנה אבל גבי אחב ואחרי דלשלש שנים הייט משמע מעיקרא עד גמר פרי דדאמרינן הכא: **שבקת** רבנן ועבדת כרבי נחמיה · עדיפא מיניה הוה ליה לאקשויי דרבי יוחנן אית ליה *הלכה כסתם משנה: **משום** לקיש וכי שבקינן רבנן ועבדת כרבי נחמיה · גרסא לי כך פי' לכן לא אל' הכי דלקאמרת דאי הוה אל' הכי הוה משיב לו ריש לקיש וכי שבקינן רבנן ועבדינן כרבי נחמיה דלא אמרת כרבי נחמיה קאמינא לך: **וכי** נהגו משמע בפרק בתרא דתענית (דף טו:) דאי עביד לא מהדרינא והכא כיון דאיכא אסורא דהלכה כרבנן אית לן לאהדורי וכריש רבא אבשמיס בריש והדר אמאור וכבל עניו מתיישב כאן ומכאן סותרים מה שפיר"ק דפסחים (דף נ:) אסורים בעשיית מלאכה במקום שנהגו דכיון דתני אסורין לא תלינן במנהגא [וע"ע תוספות נרכות נב: ד"ה נהגו ותוס' פסחים קג· ד"ה ואמר]:

בפסח

חסורי מיחסרא והכי קתני אתרוג אחר לקיטתו למעשר ואחד חגמה לשביעית, ורבותינו נמנו באושא (ה) אחר לקיטתו בין למעשר בין לשביעית איתמר רבי יוחנן וריש לקיש אמרי תרוייהו אתרוג בת ששים שנכנסה לשביעים לעולם ששית, כי אתא רבין אמר רבי יוחנן "אתרוג בת ששים שנכנסה לשביעית אפילו כזית ונעשית כבר חייבין עליה משום טבל. ת"ר אילן שחנטו פירותיו: קודם ט"ו בשבט מתעשר לשנה שעברה, אחר ט"ו בשבט מתעשר לשנה הבאה אמר רבי נחמיה כב"א באילן שעושה לשתי בריכות בשנה שתי בריכות ס"ד אלא אימא כעין שתי בריכות אבל אילן העושה בריכה אחת כגון דקלים וזיתים וחרובין אע"פ שחנטו פירותיהן קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה אמר רבי יוחנן נהגו העם בחרובין כרבי נחמיה איתיביה ריש לקיש לרבי יוחנן בנות שוח שביעית שלהן = שביעה מפני שעושות בשלש השנים אישתיק אלו' אבא הכהן לרבי יוסי הכהן אמאי אישתיק לימא ליה אמינא לך אנא רבי נחמיה ואת אמרת לי רבנן ששים דא"ל שבקת רבנן ועבדת כרבי נחמיה! ולימא ליה קאמינא לך נהגו' ואת אמרת לי איסורא! דאל' במקום איסורא כי נהגו שבקינן (*ליה) ולימא ליה כי אמינא לך אנא מעשר חרובין דרבנן ואת אמרת לי שביעית דאורייתא! אלא אמר רבי אבא הכהן חמתני* נאם השיבה ריש לקיש לתשובה ז, אם השיבה הא אותבה אלא אימא אם קיבלה רבי יוחנן אם לא קיבלה:

מתני'

**סחורי מיחסרא ומכי קתני אתרוג אחר לקיטתו למעשר בין לשביעיים דסברי לה הסתא כר"ש דלעיל דגרסינן אחר לקיטה וג' מחלוקת בדבר: שתי בריטת ס"ד · דלא שייך לשון בריכה *כאלו אלא ביוסים כדפי' בקונטרס כדתנן בפרק המוכר את הספינה (ב"מ דף פ·) הלוקח פירות שובך מפריח בריכה דאשגה ואין לפרס הפריח משום דאין אילן עונן שהי פעמים בשנה דהא דאשכחן דיופירא בריש עוסין פסין (עירובין דף יח·) ומיהו י"ל משום דקשיא ליה דכיון דלא שכיח אין לנו לחלק מדרבנן: כגון הדקלים והזיתים · בתנס נקט זיתים דמוזה בהו ס"ק דחבוזה וזיתים אחר שלש ולא אחר חגמה: נהגו העם בחרובין כרבי נחמיה · אלא דוקא נקט חרובים דהוא הדין דקלים וזיתים וכל אילנות *העשויים בריכה אחת בשנה מדפריח ליה ריש לקיש מכנות שוח וא"ח והא בנות שוח מפרש בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מב:) תאיני חזרתא ובריש כלל גדול (שבת דף סח· וסט) אמרינן לקיטתו כאחד למעוטי תאנה וא"ע שיש לחלק בין סחס תאנים לתאיני חזרתא הא בפ"ק דפאה (מ"ה) תניא אילנות שלקיטתן כאחד ולא תניא בנות שוח וסמא תנא ושייר: בנות שוח · בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מב:) אמר רבה כר בר חנה תאיני חזרתא ופרי גרוע הוא דדמשמע בריש מסכת דמאי דלא נתחדו עליהם עמי אתרן דתנן הקלין שבדמאי הזיתים הריפין והטורדין ובנות שוח וכן משמע בפ"ק דע"ז (דף יד· וסט) דאתריג גבי שביעית הוסיפו עליהן מוכססין ובנות שוח ואבל מעיקרא לא נהגו בהם שביעית שלא היה חשוב בעיניהם וקשיא דבפ"ק דשבועות (דף יב: וסט) משמע שהוא פרי חשוב גבי מוחרות קין למזבח כבנות ("שבע) לאדם כל שאוכלין אותו בקיטה סטוהה והייט בנות שוח דאמרינן בברחשית רבה גבי עץ שאכל אדם הראשון דקרו ליה בנות שוח לפי שגרמו שומה לאדם ואיכא דקרו ליה בנות שבע לפי שגרמו אכילות ובפרק אלבעה מדרשי (נדרים מז·) גבי עדר מן הכלכלה והיו בהן בנות ("שבע) ואמר אלו הייתי יודע שבנות (ג) ("שבע) בתוכה משמע נמי דפרי טוב הוא ולרבי יוחנן דפסר בירושלמי בריש דמאי לפיכו ודמאי דמחזיתין לאו דוקא לפי שרוב מינן (ג) אינם אלא מן הספקר הוה מליט למימר דפרי הוא הגדל ביערים שהוא מקום הספקר ופשוט מן המעשר אע"פ שהוא טוב כעין אגוזים קטנים שלנו וכגון ערמונים והא דלא נהגו ביה שביעית מעיקרא לאו משום דשוטות גרמו אלא משום דלא שכיח בהו אלא אילנות בהו בתר חגמה *אלא בתר לקיטה כיון דעיקרן אינם נגמרין בשנה שחוגמים בה אבל ברים לקיט דירושלמי דמחייב בדמאי לפי שלא נחשבו משמע משום גרישותא הוא ושיטתיה דהש"ס סוטיה בפ' כ"מ (ברכות מ:) דאתריג דמאי הוא דלא בני עשורי הוא ודאי בני עשורי ועוד קשיא דהתם ובפ"ק דע"ז (דף יד·) אתאי חזרתא קרי ליה ובפ' אלבעה נדרים (דף מז·) אמרי' דאין זה לא אתאים שמרות ולא אתאים לבנות ולריך לומר דשלמא מיני אתאים הן שמרות ולבנות הן סחס אתאים רעות כגון הכך דדמאי ובפ"ק דע"ז וקראוס בנות שוח לפי שאולין הקלקלה במקולקל אבל בנות שבע דשבועות ומדרים הן (ד) חשובות שגרמו שבעת ימי אכילות ומסתמא מן הטובות אבל מנאמר (נרמתית ג) ומתמד הענן דהשכיל ואיתי דגרסי בפ"ק דע"ז מוכססין בנות שוח בגלא וי"ז שהוא פרי אחד שכך שמו כדמוכח בפ"ק דבכורות (דף מ· וסט) דאמרי' האחד והאחי והדוב והגמר והכרלדם דשלמא שנים וכגנדו בחלוגות בנות שוח נתן לשבע שנים ולאותו רשע לא מליט מכר ויש אומרים כגנדו *מוכססין בנות שוח ופי' שם בקונטרס מוכססין של בנות שוח ולא בנות שוח ממש ועוד י"ל דמשמע מעיקרא האילן של בנות שוח אין מוגן פירות עד שבע שנים ואהכי מייתי לה גבי נתן וכי האי גוונא קאמר התם אפילו לשבעים שנה וכגנדו בחלוגן חרוב וחרוב זה משמע מעיקרא עד שבע גמר פירותיו שבעים שנה אבל גבי אחב ואחרי דלשלש שנים הייט משמע מעיקרא עד גמר פרי דדאמרינן הכא: שבקת רבנן ועבדת כרבי נחמיה · עדיפא מיניה הוה ליה לאקשויי דרבי יוחנן אית ליה *הלכה כסתם משנה: משום לקיש וכי שבקינן רבנן ועבדינן כרבי נחמיה · גרסא לי כך פי' לכן לא אל' הכי דלקאמרת דאי הוה אל' הכי הוה משיב לו ריש לקיש וכי שבקינן רבנן ועבדינן כרבי נחמיה דלא אמרת כרבי נחמיה קאמינא לך: וכי נהגו משמע בפרק בתרא דתענית (דף טו:) דאי עביד לא מהדרינא והכא כיון דאיכא אסורא דהלכה כרבנן אית לן לאהדורי וכריש רבא אבשמיס בריש והדר אמאור וכבל עניו מתיישב כאן ומכאן סותרים מה שפיר"ק דפסחים (דף נ:) אסורים בעשיית מלאכה במקום שנהגו דכיון דתני אסורין לא תלינן במנהגא [וע"ע תוספות נרכות נב: ד"ה נהגו ותוס' פסחים קג· ד"ה ואמר]:

בפסח

*) מלות וקי"ל כר"ש דר' ולקבל קדימיק דוחיקיי שייכים למעלה כרלא העמוד וכלן ל"ל ל"ל יוחנן נהגו הטם כו'.

**) ירושלמי שם כפ"ה דשב עיין סוף פ לכה ל' וכן בתוספתא שם רפ"ד איתא וכן עושות לשתי שנים ופ"ם הטם בתוספתא.

מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

פא א מיי' פ"ל מהל' מ"ש הל' ו וס"ד מהל' שמיטין וליבה יב מוש"ע י"ד סי' שלא סעיף קטן:

ל"ל בלאין

פב ב מיי' פ"ל מהל' מ"ש הלכה ב מוש"ע שם סעיף קטן:

פג ג מיי' שם הלכה:

פד ד מיי' פ"ד מהל' שמיטין הלכה מז:

נוסח אחר ברבינו אברהם נכנסת לשביעית

הגהות הב"ח

(ה) גמ' ורבותינו נמט כאושא ונמנו אחר לקיטתו: (ג) תוס' ד"ה בנות שוח כו' שבעות שבע בשוכה לא הייתי מדר מטמא נמי דסרלי:

(ג) בא"ר נפי מרוב מיינן הגון לאיס כתין: (ד) בא"ר דשבועות ומנמיס מן סטוגו' שגרמו:

שביעית פ"ם מ"ל

לפיכו לאוד מוכססין לאוד וכן הוא גילסא רש"י שם

[שבת מז. ובשאר חומרי מוקה]

[בשבועות לי' שוח וכ"ל שם כתוס' ד"ה בנות שוח וכו']

[בכל ספוגיא דשם לי' שוח וע"ש נפיכוד הרא"ש]

לאלו ל"ל ולא בתר וכו' וכן כתוב כתוס' ע"ז יד. ד"ה בנות שוח

*הלשון בסוגריים בבי. תיקון

נוסח אחר ברבינו אברהם בין בטיות ר"יוחנן נעבי פרי בפרי שביעיות בלקיים בחד - דתר לקיש אמרין

מבנך

אחרי ריש הקשה על ר"יוחנן אישתיק (ר"יוחנן)

△ (מדקה)

קוטיות - לאר אישתיק ולא הטיב (ראה מדיש בתר הגדות מה ריב יכול לבטיב)

▽ תשובות - לאר אישתיק ולא הטיב תשובות אלו

רבינו חננאל

ת"ר אילן שחנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה שעברה. ושחנטו אחר ט"ו בשבט מתעשרין בשנה(שעברה)(הבאה). א"ר נחמיה בר"א באילן העושה ב' בריכות בשנה שי' ב' בריכות דיופרין אילן ששתנין ב' פירות בשנה כגון תאנה שעושה פירות בקיץ ובחורף. אבל אילן העושה בריכה אחת כגון הדקלין והזיתים והחרובין אע"פ שחנטו פירותיהן קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה. וקי"ל כרב חסונא. הר"י הר"ש בן לקש קיימינ*) א"ר יוחנן בוותיה נהגו העם בחרובין כר' נחמיה אע"ד דחנטו קודם ט"ו בשבט מתעשרין לשנה הבאה. איתיביה רשב"ל לר' יוחנן הא דתנן בשביעית בתחלת פ"ה בנות שוח שביעית שלהן שנה שעושות לג' שנים ע"ש שעשו בשביעית יתר בנות שוח. כלומר תנה בנות שוח שחנטו קודם ט"ו בשבט וחזנמין עוד אחר ט"ו בשבט בכל השנה ומה שחנטו בשנת השמטה אחר ט"ו בשבט נוהגין בהן דין שביעית בשנה השניה של שבוע שמתאחרין בנות שוח הללו באילן ג' שנים. אבל מה שחנטו קודם ט"ו ב ש ב ם בשביעית מן השמיטה הן השניה ומותרין בשנה הראשונה של שבוע. הנה בנות שוח אינם כגון ב' בריכות בשנה לפי שאין עושין אלא בריכה אחת בכל שנה ושנה. הנה מה שחנטו קודם ט"ו בשבט השובין בשנה ששית. ושחנטו אחר ט"ו בשבט השובין בשנה השניה של שבוע שהיא שנה שלישית לחנטתו. והיאך א"ר יוחנן כו' הרחרובין מפני שהתשרין בריכה אחת בשנה. בין מה שחנטו קודם ט"ו בין אח"כ מתעשרין לשנה הבאה אשתיק כו': ירושלמי (כנס"ם דשביעית) א"ר אבא בר כהנא ותמיהני איך מותיב רשב"ל ר' יוחנן מיניה דשתיק ליה ויתיבניה אבא אמינא הרובין ואת אמרת חלבה. אבא אמינא מנגב ואת אמרת חלבה. אבא אמינא ר' נחמיה ואת אמרת רבנן. פי' בנות שוח הללו תאנים לבנות הן כראיתין (כנס"ם יד) בענין דברים האסורים לסכור לנכרים בנות שוח בפסורתיהן. (בנס) · אמר רבה בר בר חנה תאיני חזרתא ותן בנות שוח: בנות שוח הללו שחנטן בשבע ונמטן בשבע ונכלל שנה הן חונטין. וכן סידורן. מה שחנטן בשנה הראשונה של שבוע נמטן בשלישית. ומה שחנטו בשלישית נמטן בחמישית. ונוהגין בהן מעשר עני. דקיי"ל אילן בתר חנטה. ואילו שנמטו בחמישית בשלישית חנטו לסיכן הן פירות שלישית ושחנטו ברביעית נמטן בשישית ושחנטו בחמישית שנמטן בשנה של שמטה מותרין הן כי פירות חמישית הן. ושחנטו בששית נמטו בשביעית נוהגין בהן דין שלישית ושחנטו ברביעית נמטן בשישית שבוע הנכנסת. ונוהגין בהן דין שביעית ומתבערין. כי בשביעית היתה חנטתן. ושחנטו בשנת השמטה בשביעית נמטן בשנה התשיעית שהיא שניה של נטירת הפרי הנחנם בשביעית עצמה. ונמצאו בכל שנה ג' מיני פירות בזה האילן מקצתן בשל והן שחנטו מראשתקר ומקצתן מגין והן בזו השנה. וכענין שמרישנו הן מפרשין בתלמוד א"י בגמרא דהא מתניתא מתו בנות שוח פיטריאה. פי' פיטריאה בלשון יון. ואמרו מין תאנים כאשר אמרנו. מה בכל שנה הן עושות אז אחת לשלש שנים. ופירשו בכל שנה עושות אלא אין פירותיהן נגמרין אלא עד ג' שנים. כיצד יודע. אין יודעות פירות של כל שנה ושנה. ר' יונה אומר קושרין בחוט. פי' אלו בחוט לבן ואלו בחוט שחור. תני(נסמא)[שמואל] א"ר יונה מונה ג' יום לסמרא. אם חל בתוכן ס"ו בשבט הוא יודע מתי חנטה. א"ל והוא עמי בסבריא ושרשות לשנה אחת א' להן והרי עסכם בציטרות ושרשות לג' **) שנים כו'. פי' מעשר חרובין דרבנן.

*) ולקמן ל"ל ל"ל יוחנן נהגו הטם כו'.

**) ירושלמי שם כפ"ה דשב עיין סוף פ לכה ל' וכן בתוספתא שם רפ"ד איתא וכן עושות לשתי שנים ופ"ם הטם בתוספתא.